

NUTUK-SÖYLEV

I. CİLT

1919-1920

GAZİ MUSTAFA KEMAL
(ATATÜRK)

NUTUK-SÖYLEV

I. CİLT

1919-1920

Cumhuriyet Halk Partisi'nin 15-20 Ekim 1927 tarihleri
arasında toplanan İkinci Büyük Kongresinde söylenmiştir.

TÜRK TARİH KURUMU
ANKARA ♦ 2023

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
TÜRK TARİH KURUMU YAYINLARI XXIII. DİZİ - SAYI: 2¹⁰

Sertifika No: 43191

NUTUK-SÖYLEV

I. Cilt 1919-1920

Gazi Mustafa Kemal (Atatürk)

Yayına Hazırlayanlar

İsmail Arar ♦ Uluğ İğdemir ♦ Sami N. Özerdim

11. Baskı: Ankara 2023. (2023 adet)

ISBN 978-975-16-0140-7 (tk.)

978-975-16-0196-4 (1. c.)

Türk Tarih Kurumu

Hacettepe Mahallesi Kızılay Caddesi No: 1 06230 Altındağ/ANKARA

Tel: +90 312 310 23 68 ♦ Fax: +90 312 310 16 98

ttk.gov.tr ♦ emagaza-ttk.ayk.gov.tr

Baskı

Neyir Matbaacılık

Matbaacılar Sit. 1341. Cd. No: 62 İvedik OSB - Yenimahalle/ANKARA

Tel: +90 312 395 53 00 ♦ info@neyir.com ♦ Sertifika No: 49891

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre bu eserin bütün yayın, tercüme ve iktibas hakları Türk Tarih Kurumuna aittir.

1. Baskı: 1981 ♦ 5. Baskı: 2006 ♦ 10. Baskı: 2019.

S U N U Ş

Atatürk'ün 100. doğum yılı nedeni ile Kurumumuzca yayınlanacak yapıtlar arasında Atatürk'ün Büyük Söylevi'nin esas metni ile bugünkü dile çevrilmiş metninin karşılıklı olarak basılması kararlaştırılmıştı. 1934 yılında İstanbul Devlet Basımevinde basılan nüsha esas metin olarak alınmış, Türk Dil Kurumu'nun "Söylev" adı altında bastırıldığı sadeleşmiş metin, daha ılımlı bir tutumla bazı düzeltmeler yapılarak benimsenmiştir.

İkinci cilt ile belgeler, kişiler ve konular hakkında açıklamalar ve çeşitli dizinlerle kronoloji cetvelleri bu cildi izleyecektir.

Söylev'in birinci cildini 1981 yılında yayınlamış olmanın mutluluğunu duymaktayız.

ULUĞ İÇDEMİR

Türk Tarih Kurumu Genel Müdürü

AÇIKLAMALAR

- 1 - NUTUK-SÖYLEV'in bu basımında çift sayılı sayfalar asıl metni, tek sayılı sayfalar ise, dili özleştirilmiş metni içermektedir.
- 2 - Asıl metin, 1934 basımından alınmıştır. Yazım ve yabancı özel adların yazılışı genellikle olduğu gibi bırakılmış, kimi yerlerde düzeltmeler gerekli görülmüş, Osmanlıca tamlamalar (terkipler) ise (-) ile belirtilmiştir.
- 3 - Özleştirmede, Türk Dil Kurumu'nun SÖYLEV'i temel tutulmuşsa da kimi sözcükler değiştirilmiş, özel adlar ise "Kuvayi Milliye gibi" aslına döndürülmüştür. Dipnotlarda, kimi sözcük ve tamlamaların açıklaması yine Türk Dil Kurumu basımlarından alınmış, ancak kimi açıklamalar, düzeltmeler yeniden eklenmiştir. Atatürk'ün, iki yerdeki dipnotlarının kendisine değgin olduğu da özleştirilmiş sayfalarda belirtilmiştir.
- 4 - Yabancı adlar, özleştirilmiş sayfalarda, ilk geçtiklerinde asılları ile birlikte yazılmış, daha sonra sadece okunuşları verilmiştir.
- 5 - Gösterilen özenli dikkate rağmen birinci, ikinci ve üçüncü ciltlerde özde ve baskıda olabilecek yanlışlar son ciltlerde düzeltilecek ve doğruları gösterilecektir.

İ Ç İ N D E K İ L E R

	Sayfa
Samsun'a çıktığım gün genel durum ve görünüş	3
Düşünülen kurtuluş yolları	5
Ulusal kuruluşlar, siyasal amaçları	5
Yurt içinde ve İstanbul'da ulusal varlığa düşman kuruluşlar	9
İngiliz Muhipler Cemiyeti	9
Amerika'nın güdümünü isteyenler	11
Ordumuzun durumu	11
Müfettişlik görevimin geniş yetkileri	13
Genel duruma dar bir çerçeveden bakış	15
Düşünülen kurtuluş yolları	17
Benim kararım	17
Ya bağımsızlık ya ölüm	19
Uygulamayı evrelere ayırmak ve adım adım ilerleyerek amaca varmak..	21
Ulusal sır	23
Ordu ile ilişki	23
Yunan ordusunun Manisa ve Aydın çevresine girişi	29
Ulusal örgütler kurulması ve ulusun uyarılması	31
Ulusal gösteri toplantıları	33
Ulusal gösterilerin yankıları	35
İstanbul'a geri çağrılışım	41
Sivas'ta genel bir ulusal kongre toplama kararı	43
Adını saklayan bir tanıdığın Amasya'ya gelmesi	45
Rauf ve Refet beylerin kararsızlığı	47
İstanbul'daki bazı kimselere gönderdiğim mektup	49
Ali Kemal Bey'in genelgesi	49
Ali Kemal Bey ve Padişah	51
Ali Galip Bey Sivas'ta	53
Sivas'a gidiş	55
Erzurum'a gidiş	59
Ulusal amaç yolunda ortaya atılmak kararı	61
Erzurum Kongresi hazırlıkları	63
Resmi görev ve yetkileri bırakarak ulusun sevgisine, cömertliğine ve yiğitliğine güvenmek ve böylece göreve devam etmek kararı	65
Mersinli Cemal Paşa'nın İstanbul'a gitmesi	67

	<u>Sayfa</u>
Komutayı bırakmamak buyruğu	69
Refet Bey'in Üçüncü Kolordu Komutanlığını bırakması	69
Hamit Bey'in İstanbul Hükümetince görevden çıkarılması	75
Refet Bey'le yazışmalar	77
Erzurumluların yardımları	85
Erzurum Kongresi	87
Erzurum Kongresinin bildirisi ve kararları	89
Erzurum Kongresinde görülen duraksamalar	93
Karakol Cemiyeti	99
Bir iş göremeden Avrupa'dan dönen Ferit Paşa'ya çektiğim şifre	101
Sivas Kongresi hazırlıkları	103
Sivas Valisi'nin kaygıları	105
Erzurum'dan ayrılma gereği	111
Sivas yolunda	113
Sivas Kongresi açılıyor	117
Sivas Kongresinin üzerinde durduğu işler	119
Amerika güdümü için propagandalar	121
Geçici güdüm işinin Kongrede görüşülmesi	141
Erzurum Kongresi hiçbir türlü güdüm kabulüne karar vermiş değildir.	151
Sivas Kongresini sonuçsuz bırakma çabaları	155
Ali Galip olayı	159
Hainlerle işbirliği yapan Ferit Paşa Hükümetine saldırış	185
İstanbul'daki hükümetle ilişkiyi kesme kararı	191
Milletvekilleri seçimiyle uğraşılmaya başlanması	191
Yurdun başsız bırakılmaması	195
Karşı görüşler ve eleştiriler	197
Kâzım Karabekir Paşa'nın öğütleri	205
Padişahın bildirisi	211
Halit Bey'in Trabzon ve çevresinde ulusal örgütler kurmakla görevlendirilmesi	215
Kastamonu Valisi'nin İstanbul Hükümetince değiştirilmesi ve bundan çıkan olay	219
Kastamonu da İstanbul'a karşı gelmeye başlıyor	225
Ali Fuat Paşa Batı Anadolu Ulusal Kuvvetler Komutanı.	227
Konya Valisi Cemal Bey İstanbul'a kaçıyor, Konya halkı da İstanbul'u tanımıyor	229
Refet Bey'in yerinde olmayan bazı önerileri	229
General Harbord Kurulu ve Generale verdiğim karşılık	231
Abdülkerim Paşa'nın aracılığı	233
Ferit Paşa Hükümeti çekilmelidir	245

	<u>Sayfa</u>
Trabzon'dan gelen öneri	253
İlk Bozkır olayı ve İzmit Mutasarrıfının karşı koyması	255
Ferit Paşa'nın çekilmesi	261
Ali Rıza Paşa Hükümeti	261
Ali Rıza Paşa Hükümetinde sezilen duraksama	263
Ali Rıza Paşa Hükümeti ulusal örgütleri ve amaçları soruyor	269
Yunus Nadi Bey'e aracılık yaptırıyorlar	279
Cemal Paşa, Hükümet adına ulusal iradeye aykırı davranışlardan kaçınılacağına söz veriyor	287
Kâzım Karabekir Paşa'nın benim hükümet işlerine karışmamla ilgili düşüncesi	293
Kâzım Karabekir Paşa'nın hükümet işlerine karışmak istemesi	299
Padişah köleliği ile kazanılan iktidar, iktidarsızlık örneğidir	301
Damat Şerif Paşa ulusu zehirliyor	303
Biricik suçumuz	307
Ahmet İzzet Paşa'nın öğüt yazısı	309
Ali Rıza Paşa cumhuriyet yapılacağını seziyor	313
Salih Paşa Heyeti Temsiliye ile görüşmek için geliyor	313
Askeri Nigehban Cemiyeti	315
İşgali kötü bulmayan bir siyasa	317
Süngülerini ulusun kalbine saplayan yabancıları konuk sayan bir Harbiye Nazırı	319
Ulusal Örgüt genişliyor ve güçleniyor	321
Meclisi Mebusan'ın toplanacağı yer	323
Amasya görüşmeleri	325
Sivas'ta bana karşı yapılan bir girişim: Şeyh Recep olayı	335
Adapazarı dolaylarında kışkırtmalar	343
İstanbul'da Kuvayı Milliye'ye karşı kışkırtmalar	349
Ali Rıza Paşa Hükümetini tutma kararı	355
Barış yapıncıya değil İstanbul'a ayak basmamaklığımız ve milletvekili olmamaklığımız öğüdü	357
Komutanlarla danışma	363
Dört aykırı görüş ve aldığımız karar	365
Milletvekillerine verilen yönerge	369
Ekim 1919'da önemli iç olaylar	371
Ali Rıza Paşa Hükümeti görüşünde direniyor	373
Dahiliye Nazırının yurda gönderdiği öğütçü kurullar	379
Refet Paşa Salihli ve Aydın cephelerine komutan olarak gönderiliyor..	379
Refet Paşa Demirci Efe'nin buyruğuna giriyor	381
Dahiliye Nazırının kuşku uyandıran davranışları	383

Ali Rıza Paşa Hükümeti Ulusal Örgütü düşman örgütle bizi de Ali Kemal ve Sait Molla ile bir tutuyor	385
Dahiliye Nazırı Damat Şerif Paşa boyuna ulusal birliği bozmaya, delegemiz Harbiye Nazırı Cemal Paşa da Hükümetin yürütümünü savunmaya çalışıyor	387
Sait Molla nasıl çalışıyordu?	391
Mr. Fru'ya yazdığım mektup	403
Ali Rıza Paşa Hükümeti düşmanın yalanlarına gerçek gözüyle bakıyor.	405
Çürüksulu Mahmut Paşa'nın demeci	411
Ulusal örgütlerin düzene sokulması	413
Yahya Kaptan işi	415
Vicdan ödevlerimden biri	439
1919 sonbaharında karşılaştığımız başka bazı olaylar	441
Ankara'ya geliş	443
Kâzım Karabekir Paşa Heyeti Temsiliye'nin Ankara'ya gitmesinden yana değildi	447
Genel durumu yönetme sorumluluğunu üstüne alanlar en önemli hedefe ve en yakın tehlikeye elden geldiğince yakın bulunmalıdırlar.	449
Yeni milletvekilleriyle Ankara'da görüşme	451
Bayburt'ta bir yalancı peygamber	461
Harbiye Nazırı Cemal Paşa genç komutanları iş başından uzaklaştırmak istiyor	463
Harbiye Nazırı Cemal Paşa dediklerim yapılmazsa çekilirim ve Meclisi Mebusan'ın açılması gerçekleşmeyecek bir düş olur, diyor.	467
İtilâf Devletleri olağanüstü temsilcilerinin Ali Rıza Paşa Hükümetine verdikleri ortak nota	469
İtilâf Devletlerinin Karadeniz Başkomutanı, Osmanlı Harbiye Nazırına doğrudan doğruya yönerge ve buyruk vermektedir.	473
Adalet dilenmekle ve acınmakla ulus işleri, devlet işleri görülemez	475
Ankaralılar ile yakından tanışmak için verdiğim konferans	479
Ankara'ya gelen milletvekilleriyle yaptığım görüşmeler	479
Türk ulusunun en belirgin istek ve inancı: Kurtuluş	481
Misakı Milli hazırlanıyor	483
Ulusal ülkünün ve ulusal örgütün kısa bir zamanda sağladığı şerefi ve varlığı küçümseyenler	483
Ankara'da toplanma düşüncesi	485
Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın işten uzaklaştırılması önerisi karşısında Ali Rıza Paşa Hükümeti	487
Anadolu'da bulunan yabancı subayların tutuklanması kararı.	499
Meclisi Mebusan'a başkan seçilmem sakıncalı görülüyor	499

	<u>Sayfa</u>
Hükümeti düşürmek ve kesin savaşım durumu almak gereği	503
Ali Rıza Paşa'nın ve Hükümetinin içyüzü	505
Aldatıcı sözler ve ağır karalamalar	509
Ulusal bir hükümet kurulamayışı	513
Kuvayı Milliye'nin çalışmalarını sürdürmesi konusunda kamuoyunun yoklanması	517
Olayların gidişine bağlı kalamazdık	521
Akbaş Cephaneliği ve Köprülülü Hamdi Bey	523
Anzavur'un ulusal cephemizi arkadan vurmaya çalışması	525
Ali Rıza Paşa Hükümetinin çekilmesi	527
Padişah, işin ve durumun gereğine göre bir kişiyi sadrazamlığa seçeceğini bildiriyor	529
Beni işlere karıştırmamak isteyenler benden hemen sonuç verecek önlem bekliyorlar	531
Salih Paşa Sadrazam oluyor	535
Trakya'da Cafer Tayyar Bey'in izlediği yanlış bir görüş	539
Karakol Cemiyeti İstanbul'da örgütünü genişletmeye çalışıyor	545
İstanbul'daki Kuvayı Milliye ileri gelenlerinin tutuklanması için Londra' dan gelen buyruk	545
İstanbul'un işgali	549
Manastırlı Hamdi Efendi	553
İtilâf kuvvetlerinin yurda telle yapmak istedikleri resmi bildiri	555
Yabancı devletlere yaptığım protesto	557
Ulusla yayımladığım bildiri	561
Olağanüstü yetkili bir meclisin Ankara'da toplanması kararı	563
Celâlettin Arif Bey'le görüş ayrılığı	567
Celâlettin Arif Bey, Millet Meclisi Başkanlığını bırakmıyor	569
Seçim sırasında kimi yerlerde büyük hükümet memurlarının çıkardıkları zorluk	571
Samsun'daki subaylar sözde Padişahı tutuyorlarmış	573
Türkiye Büyük Millet Meclisi toplanıyor	575

D Ü Z E L T M E L E R

Asıl metin çift sayılı sayfalarda,
özleştirilmiş metin ise tek sayılı sayfalardadır.

Sayfa	Satır	Doğrusu
135	dipnot	(burada ve başka yerde konulan * işareti sayıya çevrilmelidir. * yalnız, Atatürk'ün dipnotları için kullanılmalıdır.)

-Kimi sayfalarda Meclisi Mebusan ve Meclisi Milli adları Türkçeleştirilmiş olarak kalmıştır.

-7. Baskıda gösterilen diğer dizgi yanlışları bu baskıda düzeltilmiştir.

N U T U K

S Ö Y L E V

NUTUK

Samsun'a çıktığım gün umumi vaziyet ve manzara

1919 senesi Mayısının 19 uncu günü Samsun'a çıktım. Vaziyet ve manzara-i umumiye :

Osmanlı Devleti'nin dahil bulunduğu grup, Harb-i Umumîde mağlûp olmuş, Osmanlı ordusu her tarafta zedelenmiş, şeraiti ağır bir mütarekenâme imzalanmış. Büyük Harbin uzun seneleri zarfında, millet, yorgun ve fakir bir halde. Millet ve memleketi Harb-i Umumîye sevk edenler, kendi hayatları endişesine düşerek, memleketten firar etmişler. Saltanat ve hilâfet mevkiini işgal eden Vahdettin, mütereddi, şahsını ve yalnız tahtını temin edebileceğini tahayyül ettiği deni tedbirler araştırmakta. Damat Ferit Paşa'nın riyasetindeki kabine; âciz, haysiyetsiz, cebin, yalnız Padişah'ın iradesine tâbi ve onunla beraber şahıslarını vikaye edebilecek herhangi bir vaziyete razı.

Ordu'nun elinden esliha ve cephanesi alınmış ve alınmakta...

İtilâf Devletleri, mütareke ahkâmına riayete lüzum görmüyorlar. Birer vesile ile, İtilâf donanmaları ve askerleri İstanbul'da. Adana vilâyeti Fransızlar; Urfa, Maraş, Ayıntap İngilizler tarafından işgal edilmiş. Antalya ve Konya'da, İtalyan kıtaat-ı askeriyesi; Merzifon ve Samsun'da İngiliz askerleri bulunuyor. Her tarafta, ecnebi zabıt ve memurları ve hususî adamları faaliyette. Nihayet, mebd-i kelâm kabul ettiğimiz tarihten dört gün evvel, 15 Mayıs 1919'da İtilâf Devletleri'nin muvafakatiyle Yunan ordusu İzmir'e ihraç ediliyor.

Bundan başka, memleketin her tarafında, anasır-ı Hristiyanîye hafi, celi, hususî emel ve maksatlarının temin-i istihsaline, Devletin bir an evvel çökmesine sarf-ı mesai ediyorlar.

Bilâhare elde edilen mevsuk malûmat ve vesaik ile teeyyüt etti ki, İstanbul Rum Patrikhanesi'nde teşekkül eden «*Mavri Mira*» heyeti (*Ves. I*), vilâyetler dahilinde çeteler teşkil ve idare etmek, mitingler ve propagandalar yaptırmakla meşgul. Yunan Salib-i Ahmer'i, Resmî Muhacirîn Komisyonu, «*Mavri Mira*» heyetinin teshil-i mesaisine hâdim. «*Mavri Mira*» heyeti tarafından idare olunan Rum mekteplerinin izci teşkilâtları, yirmi yaşını mütecaviz gençler de dahil olmak üzere her yerde ikmal olunuyor.

NUTUK-SÖYLEV

II. CİLT

1920-1927

GAZİ MUSTAFA KEMAL
(ATATÜRK)

NUTUK-SÖYLEV
II. CİLT
1920-1927

Cumhuriyet Halk Partisi'nin 15-20 Ekim 1927 tarihleri
arasında toplanan İkinci Büyük Kongresinde söylenmiştir.

TÜRK TARİH KURUMU
ANKARA ♦ 2023

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
TÜRK TARİH KURUMU YAYINLARI XXIII. DİZİ - SAYI: 2^{a10}

Sertifika No: 43191

NUTUK-SÖYLEV

II. Cilt 1920-1927

Gazi Mustafa Kemal (Atatürk)

Yayına Hazırlayanlar

İsmail Arar ♦ Uluğ İğdemir ♦ Sami N. Özerdim

11. Baskı: Ankara 2023. (2023 adet)

ISBN 978-975-16-0140-7 (tk.)

978-975-16-0195-7 (2. c.)

Türk Tarih Kurumu

Hacettepe Mahallesi Kızılay Caddesi No: 1 06230 Altındağ/ANKARA

Tel: +90 312 310 23 68 ♦ Fax: +90 312 310 16 98

ttk.gov.tr ♦ emagaza-ttk.ayk.gov.tr

Baskı

Neyir Matbaacılık

Matbaacılar Sit. 1341. Cd. No: 62 İvedik OSB - Yenimahalle/ANKARA

Tel: +90 312 395 53 00 ♦ info@neyir.com ♦ Sertifika No: 49891

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre bu eserin bütün yayın, tercüme ve iktibas hakları Türk Tarih Kurumuna aittir.

1. Baskı: 1984 ♦ 5. Baskı: 2006 ♦ 10. Baskı: 2019.

İ Ç İ N D E K İ L E R

	Sayfa
Türk ulusunun izleyeceği ilke : Ulusal siyasa	583
Hükümet kurma işi	587
Ulusal egemenlik temeline dayanan halk hükümeti : Cumhuriyet ..	589
Türkiye Büyük Millet Meclisi, Başkanlığa beni seçti	591
Bakanlar Kurulu oluşturulması	591
Yurt Hainliği Yasası ve İstiklal Mahkemelerinin kurulması	593
İç ayaklanmalar	595
Anzavur ve Düzce ayaklanmaları	597
Hilafet Ordusu	599
Yenihan, Yozgat ve Boğazlıyan ayaklanmaları	601
Güney sınırlarımızdaki olaylar	603
Konya ayaklanması	605
Savaş cephelerinin durumu	605
İstanbul, Ankara ile ilişki arıyor ve bunu Nurettin Paşa sağlamaya çalışıyor	611
Nurettin Paşa Ankara'da	613
Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin dışişleri üzerine ilk verdiği karar : Moskova'ya bir kurul gönderilmesi	619
Yunanlıların ilk genel saldırısı	619
Yunan saldırısı karşısında ulusal cephelerin bozulması üzerine Mecliste sert sataşmalar ve eleştiriler	621
Sağlam bir askerlik örgütü kurabilmek ve bunda başarı sağlayabilmek için zaman ister	625
Yeşil Ordu	627
Çerkez Ethem ve kardeşlerinin ilk kez göze çarpmaya başlayan kimi davranışları ve tutumları	631
Celâlettin Arif ve Hüseyin Avni beylerin Erzurum'a gidişi ve orada ortaya attıkları sorunlar	633
Celâlettin Arif Bey'in Doğu illeri valiliğine atanması öneriliyor ...	637
Celâlettin Arif Bey kendi kendine Erzurum Vali Vekili oluyor	639
Doğu Cephesinde Ermenistan üzerine yürümeye karar verdiğimiz sırada	641
Celâlettin Arif Bey'in kesin önerisi	643
Yiğit Erzurum halkının bana açtığı dost kucağını, kötüye kullanabileceğini hiç sanmıyorum	647

	<u>Sayfa</u>
Doğu Cephemizde Ermenilerle savaş başlıyor	653
Ordularımızın komutan ve subayları üzerine bilinen bir gerçek ..	655
Ulusal Hükümetin yaptığı ilk anlaşma : Gümrü Antlaşması	655
Trakya'daki durum	657
Trakya'daki kolordumuzun askerlik gereklerini yapamamasının ve yurtseverlik namusunu yerine getirememesinin tek sorumlusu Cafer Tayyar Paşa'dır	659
İkinci Konya ayaklanması	661
"Ordudan yararlanılamıyor" sözleri ve Batı Cephesi Komutanının saldırı önerisi	665
Gediz saldırısı	665
Mecliste görülen aykırı eğilimler ve Nazım Bey'in İçişleri Bakan- lığına seçilmesi karşısında davranışım	671
Ulus, vekillerini seçerken çok dikkatli ve kıskanç olmalıdır	673
Ali Fuat Paşa'nın Moskova büyükelçiliğine atanması ve cephenin ikiye ayrılması kararı	675
İvedilikle düzenli ordu ve süvari birlikleri kurmak ve düzensiz ör- güt düşünce ve siyasasını yıkmak kararı	677
Görünüşte yumuşak sanılacak bir siyasayla içerden bizi çökertme girişimi	677
İstanbul'da iş başına getirilen Tefvik Paşa Hükümeti Ankara ile iliş- ki kurma yollarını arıyor	679
Bilecik buluşması kararlaştırılıyor	683
Ethem ve Tefvik kardeşlerin karşıcıl durum almaları	685
Tefvik, cephe komutanını tanımıyor	691
Ethem ve Tefvik kardeşlerle kendileri gibi düşünen arkadaşlarının ulusal hükümete karşı ayaklanmaları	697
Bilecik buluşması	703
İzzet ve Salih paşalar Ankara'da	705
Ethem ve kardeşleri zaman kazanmak için bizi aldatmaya çalışıyor- lar	707
Çerkez Ethem hükümetin yasalarını tanımıyor	709
Demirci Efe de işe karışıyor	715
Reşit orduyu yanıltmaya çalışıyor	717
Çerkez Ethem'e bir öğüt kurulu gönderiliyor	721
Ayaklanan Ethem ve kardeşlerine karşı savaşa girişilmesini buyur- dum	729
Ethem ve kardeşleri, kuvvetleri ile birlikte düşmanlarının yanında kendilerine yaraşır yeri aldılar	733
Birinci İnönü Utkusu	733

Düşmanla işbirliği yapan Manisa Milletvekili Reşit Bey'in milletvekilliğinden çıkarılması kararı	735
Ethem ve kardeşleri, canlarını Refet Paşa'ya borçludurlar	735
İzzet ve Salih paşalar, Ankara'dan kıvanır görünmüyorlar ne olursa olsun, İstanbul'a gitmek istiyorlardı	739
Sadrazam Tefvik Paşa benimle ilişki kuruyor	743
Tevfik Paşa'ya verdiğim resmi ve özel karşılıklar	745
Tevfik Paşa ve arkadaşları Anadolu'yu İstanbul Hükümetine bağlamaya çalışıyorlar	749
Anayasanın temel maddelerini Tefvik Paşa'ya bildirdim	753
İlk Anayasamızın tarihçesi	755
Halifelik ve padişahlık sorunları üzerinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde yaptığım açıklama	759
Londra Konferansına katılacak delegeler doğrudan doğruya ulusal iradeyi temsil eden Büyük Millet Meclisince seçilmelidir	761
Tevfik Paşa korumaya ant içtiği Anayasaya bağlılıktan ayrılmıyor ..	763
Osmanlı devlet adamlarının özel nitelikleri	769
Tevfik Paşa'nın önerileri karşısında Büyük Millet Meclisinin kararı ..	769
Londra Konferansına katılmamız	771
Delegeler daha yolda iken başlayan Yunan saldırısı	773
İkinci İnönü Utkusu ve İsmet Paşa'nın Metristepe'den gördüğü durum	775
Güney cephesindeki eylemler	777
Yunan ordusunun genel saldırı planında çok göze çarpan bir yanlış ..	779
Refet Paşa, kendisi yenildiği halde düşmanı yenilmiş sayıyordu ..	781
Refet Paşa Türk ordusuna başkomutan olmak istiyordu	783
Londra Konferansından dönen Dışişleri Bakanı Bekir Sami Bey'in imzaladığı sözleşmeler	785
Bekir Sami Bey, ne pahasına olursa olsun barış yapmak istiyordu ..	791
Mecliste belirmeye başlayan siyasal gruplar	793
Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubunun kurulması	797
Hoca Raif Efendi, "Muhafazai Mukaddesat Cemiyeti" kuruyor ...	797
Kâzım Karabekir Paşa "Devlet biçiminde tarihsel değişiklikler yapacağı zaman asker ve sivil devlet adamlarının gereği gibi düşünceleri alınmalıdır" diyor	799
İzzet ve Salih paşaların İstanbul'da siyasal görev almayacaklarına söz vermeleri üzerine İstanbul'a dönmelerine izin verildi	805
İzzet ve Salih paşalar sözlerinde durmadılar	807
Ahmet İzzet Paşa Türk ulusuna hizmet etmeyi Vahdettin'e kul olmaktan üstün göremedi	809
Saygıdeğer ulusuma öğüt	811

	Sayfa
Sakarya Meydan Savaşı	811
Ordunun başına geçmemi isteyenler	815
Başkomutanlığı kabul ediyorum	817
Başkomutanlığıma karşı davranışlar	817
Başkomutanlığı eylemli olarak üstüme aldım	821
Ulusal vergi buyrukları	823
Cephe karargâhına gidiş	825
Savunma hattı yoktur savunma alanı vardır	827
Bütün Türk ulusunu, düşüncesi ve duygusuyla eylemli olarak cephe- deki ordu kadar savaşıla ilgilendirmeliydim	827
Büyük Millet Meclisince bana Mareşal aşaması ve Gazi sanı veril- mesi	829
Fransa Hükümetiyle yapılan görüşmeler ve Ankara Anlaşması ..	829
Pontus sorunu	837
Anadolu ortasında yeniden çıkan birtakım iç ayaklanmalar	841
Merkez ordusunun kurulması ve Nurettin Paşa'nın komutanlığa atanması	841
Malta'dan yeni dönen Bayındırlık Bakanı Rauf Bey ile Kara Vâsif Bey, askerlik bakımından güdülen siyaseti öğrenmek istiyor- lardı	843
Benim Ankara'dan uzaklaşmam isteniyordu	845
İkinci Grup kuruluyor	847
Ordu birliklerine değin sokulan karıştırıcı düşünceler	849
Ordumuzun kararı saldırıya geçmektir	849
Yeterince hazırlanmış olması gereken üç araç iç ve görünürdeki cep- helerimiz	853
Doğu cephesi komutanının bir düşüncesi	855
Kimi devletlerle yapılan resmi ve özel görüşmeler	859
Dünya önünde vereceğimiz sınava hazırlanırken	863
22 Mart 1922 günlü Ateşkes Anlaşması önerisi	865
Ateşkes önerisine yanıt vermeye hazırlanırken alınan barış önerisi .	869
Başkomutanlık Yasasının tarihçesi	871
Yurdun yüce çıkarı adına Başkomutanlık görevimi bırakmaya karar verdim	873
Ordunun kıpırdanamıyacağını ileri süren bir aymazı alkışlayanlar .	883
Ordumuzun manevi ve maddi gücü, ulusal amacı tam bir güvenle gerçekleştirecek bir kerteye ulaşmıştı	885
Karşıcıl grubun Meclisteki çalışmaları	885
Rauf Bey, Bakanlar Kurulu Başkanı oldu	885
Saldırıya geçme kararı	887
Birinci Ordu Komutanı Ali İhsan Paşa'nın yarattığı durumlar ...	889

	<u>Sayfa</u>
Saldırı planımızın ana çizgileri	895
Saldırıya hazırlık buyruğu	897
26 Ağustos 1922 saldırı buyruğu	899
Başkomutan Savaşı	901
Ateşkes önerisi	901
Ordularımız İzmir rıhtımında ilk verdiğimiz hedefe, Akdeniz'e ulaş- tılar	903
İtilâf Devletlerinin 23 Eylül 1922 günlü ateşkes önerisi	905
Mudanya Konferansı	905
Barış Konferansına göndereceğimiz delegeler	909
İsmet Paşa'nın Dışişleri Başkanlığı'na ve Delegeler Kurulu Başkan- lığına seçilmesi	909
Lozan Barış Konferansına çağırılmamız	911
Padişahlığın kaldırılması	911
Rauf Bey'in padişahlık ve halifelik konusundaki düşüncesi	913
Padişahlığın kaldırılması Mecliste görüşülürken Rauf Bey'e verdiğimiz ödev	915
Lozan Barış Konferansına Tevfik Paşa ve arkadaşları da delege göndermek istiyorlardı	915
Çıkarlarını kirli bir tahtın çürümüş, çökmüş ayaklarına sarılmakta bulanlar	917
Osmanlı Padişahlığının kaldırılması kararı verildiği gün, Anayasa, Dinişleri ve Adalet komisyonlarının ortak toplantısı	919
Karma komisyona anlattığım gerçek	921
Osmanlı Padişahlığının çökme ve dağılma töreninin son evresi ..	921
Hain Vahdettin bir İngiliz savaş gemisiyle İstanbul'dan kaçıyor ..	923
Soylu bir ulusu utançlı bir duruma düşüren alçak	925
Abdülmecit Efendi'nin Büyük Millet Meclisince halife seçilmesi ..	925
Abdülmecit Efendi babasının adı dolayısıyla da olsa "Han" sanından vazgeçemiyor	929
Halife olacak kişinin niteliği ve yetkisi ne olacaktı	931
Türkiye halkı sınırsız ve koşulsuz olarak egemenliğini elinde tutar .	933
Lozan Barış Konferansı	935
Osmanlı Devletinin dünya gözünde hiçbir değeri kalmamıştı.....	937
Halk ile yakından görüştüm, düşüncesini ve eğilimini bir daha ince- lemek önemliydi	937
Ulusal egemenlik ile halifelik makamının durumları ve ilişkileri ...	939
Halife olan kişiyi umuda düşürecek içten bağlılık gösterileri	939
Din oyuncuları halifeyi bütün Müslümanlara egemen bir devlet baş- kanı yapmak istiyorlardı	943
Halifelik konusunda halkın kuşku ve kaygılarını gidermek için yap- tığım açıklama	947

	<u>Sayfa</u>
Anayasada düğümlü kalan noktalar	951
Halk Partisini kurma girişimi	957
Dokuz ilke, partimizin ilk programı	957
Lozan Konferansı görüşmeleri kesildi	959
Lozan Konferansı görüşmeleri üzerinde Mecliste ateşli tartışmalar .	961
Meclisteki karşıcılığın çeşitli saldırıları	963
“Beni yurttaşlık haklarından yoksun etmek” isteyen önerge üzerine yaptığım konuşma	965
Önergedeki koşulların bende bulunmayışının nedenleri	965
Ulusun benim için beslediği içten sevgi ve güveni göstermesi	967
Yeniden seçim yapılması kararı	969
Lozan Konferansının ikinci evresi ve yeni seçimlerde ulusun göster- diği uyanıklık	971
Nurettin Paşa'nın bağımsız olarak milletvekili seçilmeye girişmesi ve yayımladığı yaşamöyküsü kitapçığı	971
Nurettin Paşa ile babasının Meşrutiyet Devrimine katılışları ile ilgili anılarım	977
Yaşamöyküsü kitapçığına göre, Nurettin Paşa'nın Meşrutiyetin kuru- luşundan sonra yaptığı işler	985
Irak savaşlarında Nurettin Paşa	987
Büyük saldırı sırasında Nurettin Paşa savaş alanına dürbün ile bak- mayı yeğ tutuyordu	989
Yaşamöyküsü kitapçığına göre Nurettin Paşa'nın İstanbul'da ve Ana- dolu'da gördüğü önemli işler	993
Nurettin Paşa, büyük utkuda en az onur payı olan kişidir	995
Nurettin Paşa'yı ve ordusunu izlemek ve yönetmek zorunda kaldım .	995
Ulus ve tarih san vermekte o denli açık elli değildir	997
Lozan Barış Antlaşması	999
Mondros Ateşkes Anlaşmasından sonra Türkiye'ye yapılan dört barış önerisinin karşılaştırılması	999
Delegeler Kurulu Başkanı İsmet Paşa ile Bakanlar Kurulu Başkanı Rauf Bey arasında çıkan anlaşmazlık	1025
İsmet Paşa'da Bakanlar Kurulu Başkanı Rauf Bey'e karşı güven- sizlik duygusu uyanmıştı	1025
Yunan onarımları işinden dolayı İsmet Paşa ile Bakanlar Kurulu arasında doğan görüş ayrılığı ve gerginlik	1027
Ben İsmet Paşa'nın görüşünü uygun buldum	1031
Sorunu çözmek için bir yana hak vererek öbür yanı susturmak yoluna gitmedim	1033
Kuponlar ve ayrıcalıklarla ilgili yazışmalar iki yanı yeniden sinir- lendirdi	1047

	<u>Sayfa</u>
Rauf Bey'in bu görüş ayrılığını kendisi ile İsmet Paşa arasında başlı başına bir sorun sayması doğru değildir	1049
Barış Antlaşmasını imzadan önce İsmet Paşa'nın hükümet görüşünü öğrenmek üzere çektiği tele Rauf Bey karşılık vermemiştir ...	1049
İsmet Paşa'ya Antlaşmayı imzalamasını bildirdim	1051
İsmet Paşa'nın üzüntüsü	1051
Hazırlayan ve imzalayanların kutlanması	1051
Rauf Bey kutlamak istemiyor	1053
Rauf Bey'in yazdığı ya da yazdırdığı tel	1053
Rauf Bey Lozan Antlaşmasını yapan İsmet Paşa'yı kutlama dolayısıyla Mondros Ateşkes anlaşmasını yapan kendisini savunmaya çalışıyor	1055
Rauf Bey utku kazanmış ordunun başından Lozan'a giden kişiye utkudan utkuya yürüyen ordunun öyküsünü anlatıyor	1055
Rauf Bey İsmet Paşa ile karşı karşıya gelemeyeceğini ve onun karşısında bulunamayacağını söylüyor	1057
Rauf Bey, Devlet Başkanlığı katının güçlendirilmesini önerirken ne düşünüyordu	1057
Yurda ve ulusa kimler hizmet ederse izlemci onlardır	1059
Rauf Bey'in Bakanlar Kurulu Başkanlığından ve Ali Fuat Paşa'nın Büyük Millet Meclisi İkinci Başkanlığından çekilmeleri	1059
Yeni Türkiye Devletinin Başkenti : Ankara	1061
Mecliste Fethi Bey'in başkanlığındaki Bakanlar Kuruluna ve Fethi Bey'in kendisine karşı taşlamalar ve eleştiriler başladı	1061
Uygulamak için sırasını beklediğim tasarının uygulanması zamanı gelmişti	1063
Fethi Bey'in başkanlığındaki Bakanlar Kurulu çekiliyor	1065
Bakanlar Kurulu aday listeleri ve Bakanlar Kurulu Başkanlığına seçileceği umulan kişiler	1067
Ulusal egemenliğimizi her şeye ve her şeye karşı koruyalım, diyen kişi	1067
Parti Yönetim Kurulu da kesin Bakanlar Kurulu listesi çıkaramadı .	1069
Cumhuriyetin kurulacağını nerede, kimlere söyledim	1069
Cumhuriyetin kuruluşuna ilişkin yasa tasarısını İsmet Paşa ile hazırladık	1071
29 Ekim 1923 günü Halk Partisi grubunda yapılan görüşmeler ...	1071
Ben Genel Başkan olarak sorunun çözülmesiyle görevlendirildim ..	1075
28-29 Ekim gecesi hazırladığım yasa tasarısını önerdim	1077
Ne olursa olsun hükümetimizin biçimi Cumhuriyet olacaktır	1081
Önerim parti grubunda ve hemen Mecliste görüşülerek "Yaşasın Cumhuriyet" sesleri arasında kabul olundu	1083

	<u>Sayfa</u>
Türkiye Cumhuriyeti Başkanlığına, Türkiye Büyük Millet Meclisi oybirliğiyle beni seçti	1083
Rauf Bey'in Cumhuriyet ilanı üzerine gazetecilerle konuşması	1091
İstanbul halkının temsilcileri Cumhuriyetin ilanını nasıl karşılamış- lardı	1093
Cumhuriyet ilanıyla boşa çıkan umutlar	1097
Cumhuriyetin ilanı üzerine halifeye yaptırılmak istenen rol ve halife için yapılan yayın	1101
Rauf Bey'in Ankara'ya gelerek birtakım propagandalarla, parti üye- lerini bize karşı kışkırtmaya koyulması	1109
Rauf Bey'in oynatmak istediği oyunu anlayanların kendisini bir parti toplantısında sınava çekmeleri	1111
Kâzım Paşa'ya "Cumhuriyetin ilamını önleyebilersen yurda büyük yardımlarda bulunmuş olursun" diyen Rauf Bey hiçbir zaman Cumhuriyetçi olamaz	1115
Padişahlıktan Cumhuriyete geçiş ve bu dönemde iki görüşün sürekli çarpması	1117
İsmet Paşa'nın Mecliste Rauf Bey'e verdiği yanıtlar	1119
Halifeliğin kaldırılmasının zamanı gelmişti	1125
Halifeliğin Dinîşleri ve Evkaf Bakanlığı'nın kaldırılması ve öğreti- min birleştirilmesi kararı	1129
Halifelik makamının bize dinsel ve siyasal bakımlardan yararlı ve zorunlu olduğunu ileri sürenlere verdiğim yanıt	1133
Büyük bir komplo	1135
Komploya karşı aldığımız tedbirler	1141
Komplo kuranların Meclise ve kamuoyuna karşı ordu ile yapmak istedikleri gösteri	1147
Kâzım Karabekir Paşa'nın Meclise bir an önce katılmasını isteyenler yaptığımız işlemi bozmaya çalışıyorlardı	1151
Hükümet açıktan ve karşı karşıya savaşmayı kabul etti	1151
Cumhuriyet sözünü söylemeye Rauf Bey'in dili varmıyordu	1155
Meclisteki görüşmelerin karşıcıl basında yankıları	1165
Mecliste gensorunun son günü	1175
Rıza Nur Bey'in Arnavutları Türklere karşı ayaklandırmaya çalışan- lardan biri olduğu anlaşıldı	1179
Büyük Millet Meclisinin İsmet Paşa Hükümetine güvenoyu vermesi üzerine karşıcıl yazarlara daha neler yazdırıldı	1181
Terakkiperver Cumhuriyet Partisi ve en hain kafaların verimi olan programı	1185
Cumhuriyet düşmanlarının son alçakça girişimleri	1191
Ülkede dirlik ve düzenlik kurmak için uygulanan olağanüstü tedbir- lerin iyi sonuçları	1191
Türk gençliğine bıraktığımız kutsal armağan	1195

D Ü Z E L T M E L E R

(2. Cilt)

Asıl metin çift sayılı sayfalarda,
Özleştirilmiş metin ise tek sayılı sayfalardadır.

<u>Sayfa</u>	<u>Satır</u>	<u>Doğrusu</u>
779	10	Kolordu Komutanı Fahrettin Paşa
1093	1	iyi bir biçimde uygulamak için

- Bu iki düzeltme satıra sığmadığı için metne aktarılamamış, bunun dışında 7. baskıda gösterilen Düzeltmeler metne işlenmiştir.

N U T U K

S Ö Y L E V

NUTUK

Muhterem Efendiler;

Şimdiye kadar, vukubulan maruzatım, şahsan ve Heyet-i Temsiliye namına, temas ettiğim vakayi ve hadisatın izahına matuf idi. Bundan sonraki beyanatım, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin küşadından ve alelûsul hükümet teşekkül ettikten bugüne kadar, vukua gelmiş olan hadisat ve inkılâbata şamil olacaktır. Bu beyanatım, esasen herkesçe vazihan malûm olan veyahut sühuletle malûm olması mümkün bulunan vakayi safhalarına aittir. Filhakika Meclis'in zabıtnamelerinde, vekâletlerin dosyalarında, matbuat koleksiyonlarında, bu vakayi ve hadisatın vesaiki mazbut ve mahfuz bulunmaktadır. Binaenaleyh, ben, bütün bu vakayinin yalnız istikamet-i umumiyesini işaret ve tespit etmekle iktifa edeceğim. Maksadım, inkılâbımızın tetkikinde, tarihe medar-ı sühulet olmaktır. Bütün bu vakayi ve hadisatın cereyanında, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Hükûmeti Reisi, Başkumandan ve Reiscümhur sıfatlarını haiz bulunmuş olmaktan ziyade, teşkilâtımızın reis-i umumisi sıfatıyla bu vazifeyi ifaya kendimi mecbur addederim.

Türk Milletinin
takip etmesi
lâzımgelen
siyasî prensip :
Millî siyaset

Efendiler, Meclisin küşat olduğu ilk günlerde; Meclis'e, içinde bulunduğumuz vaziyet ve şeraiti izah ve takip ve tatbikını muvafık mütalea ettiğim nokta-i nazarlarımı arzettim. Bu nokta-i nazarların başlıcası Türkiye'nin, Türk milletinin takip etmesi lâzımgelen siyasî prensibe müteallik idi.

Malûmdur ki, Osmanlılar devrinde, muhtelif meslek-i siyasiler takip olunmuştu ve olunuyordu. Ben, bu siyasî mesleklerin hiçbirinin, yeni Türkiye teşekkül-i siyasisinin mesleki olamayacağına kani olmuşum. Bunu, Meclis'e anlatmağa çalıştım. Bu nokta üzerinde, bilâhare de çalışmağa devam olunmuştur. Bu hususa dair, evvel ve âhir, vukubulmuş olan beyanatımın esas noktalarını, burada hep beraber hatırlamağı faydalı bulurum.

Efendiler, bilirsiniz ki, hayat demek, mücadele, musademe demektir. Hayatta muvaffakiyet, mutlaka mücadelede muvaffakiyetle mümkündür. Bu da, manen ve maddeten kuvvete, kudrete istinat eder bir keyfiyettir, Bir de; insanların meşgul olduğu bütün mesail, maruz kaldığı bilcümle mehalik, istihsal ettiği muvaffakiyetler, maşerî, umumî bir mücadelenin dalgaları içinden tevellüt

NUTUK-SÖYLEV

III. CİLT

VESİKALAR/BELGELER

GAZİ MUSTAFA KEMAL
(ATATÜRK)

NUTUK-SÖYLEV
III. CİLT
VESİKALAR/BELGELER

TÜRK TARİH KURUMU
ANKARA ♦ 2023

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
TÜRK TARİH KURUMU YAYINLARI XXIII. DİZİ - SAYI: 2^{b4}

Sertifika No: 43191

NUTUK-SÖYLEV

III. Cilt
Vesikalar/Belgeler

Gazi Mustafa Kemal (Atatürk)

5. Baskı: Ankara 2023. (2023 adet)

ISBN 978-975-16-0140-7 (tk.)
978-975-16-0141-4 (3. c.)

Türk Tarih Kurumu

Hacettepe Mahallesi Kızılay Caddesi No: 1 06230 Altındağ/ANKARA

Tel: +90 312 310 23 68 ♦ Fax: +90 312 310 16 98

ttk.gov.tr ♦ emagaza-ttk.ayk.gov.tr

Baskı

Neyir Matbaacılık

Matbaacılar Sit. 1341. Cd. No: 62 İvedik OSB - Yenimahalle/ANKARA

Tel: +90 312 395 53 00 ♦ info@neyir.com ♦ Sertifika No: 49891

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre bu eserin bütün yayın, tercüme ve iktibas hakları Türk Tarih Kurumuna aittir.

1. Baskı: 1989 ♦ 3. Baskı: 2012 ♦ 4. Baskı: 2019.

VESİKALAR/BELGELER CİLDİ İÇİN AÇIKLAMALAR

1. Birinci cildin başında açıklandığı üzere, ilk iki cildi oluşturan NUTUK metni, Türk Dil Kurumu'nun SÖYLEV başlıklı sadeleştirilmiş metni esas tutularak, ancak 1934 basımı ile karşılaştırılarak, kimi değişikliklerle meydana getirilmiştir.

2. Belgeler'i içeren bu üçüncü cilt ise, doğrudan doğruya, bugünkü dile uyarlanmıştır. Esas olarak 1934 basımı alınmışsa da, 1927 basımı ile de karşılaştırılmıştır.

3. 1934 basımının yazımı (imlası) üzerinde fazla değişiklik yapılmamış, ancak, tamlamalar, (-) işaretiyle belirlenmiştir.

4. Belgeler, çoğunlukla telgraf yazışmalarını içerir. O günlerde ilkel araçlarla yapılan bu yazışmalarda, her şeyden önce, kimi sözcükler alınamamış ya da yanlış alınmıştır. Bunlar asıl metinde noktalar ya da alınabilen harflerle gösterilmiştir. Hem günün olumsuz koşulları, hem de telgraf ya da mektup yazanın yazı ustası olmaması gibi nedenlerle, uzun ve düşük cümleler anlamı karıştırmış, en azı dolaşık bir duruma sokmuştur. Bunlar, yer yer köşeli parantezler içine alınmış eklerle bir ölçüde anlaşılır duruma getirilmeye çalışılmışsa da, o günlerin havasını da verebilmek için pek araya girilmemiştir. Sık sık, dipnotlarda cümlelerin düşüklüğü belirtilmekle yetinilmiştir.

Kimi yanlış almalar, yanlış okumalarda, sözcüğün doğrusu bulunmuş ya da tahmin edilmiş ise, dipnotlarda açıklanmıştır. Yabancı kişi adları, 1934 basımında, okunduğu gibi yazıldığı için, bu basımımızdaki asıl metninde, olduğu gibi bırakılmış dipnotlarda ve sadeleştirilmiş metinde kendi yazımı ile verilmiştir. (İlk iki ciltteki uygulamada, T.D.K.'nun sadeleştirilmiş metnine bağlı kalınmıştır.)

5. Okuyucuların genellikle genç kuşaktan olacağı dikkate alınarak, hem asıl metinde, hem sadeleştirilmiş olanında, sözlüklerde bile bulunmayacak kimi kuruluş adı, kavram ve terimler, dipnotlarda açıklanmıştır. O zamanlar soyadları bulunmadığından, (Kâzım) gibi, birkaç kişide ortak olan özel adların, dipnotlarda soyadları da verilmiştir.

Kuruluş adları, sadeleştirilmiş metinde de, aslında olduğu gibi bırakılmış, dipnotlarda anlamları gösterilmiştir.

Sadeleştirilmiş metinde, eski dildeki kimi sözcükler, unvanlar(sanlar), resmi yazışmaların gerektirdiği eski birtakım terimler, hitaplar, kısaltılmış, Türkçeleştirilmiş; ancak, yer yer, dipnotlarda asılları da yinelenmiştir.

6. 1927 basımında, birbirleriyle ilgili belgeler, özdeş sayılarla sürdürülmüş; 1934 basımında ise, bu belgeler, tek sayı altında birleştirilmiştir. Türk Devrim Tarihi Enstitüsü'nün basımında, bu tür dizi halindeki belgelerde, sayının yanına harfler eklenmiştir. Biz de bu düzeni seçtik. (1927, 1934 basımlarında: 69, 97, 155, 156, 170, 209, 212, 226, 250, 251, 253 sayılı belgelere bakılabilir).

Üçüncü cildin sonundaki: Trakya Teşkilâtına Ait Vesikalar'a 1927, 1934 basımlarında sayı verilmemiştir. T. Devrim Tarihi Enstitüsü basımında bunlara sayı verilerek, sayılar yürütülmüştür. Biz de bu yolu tuttuk.

7. Ayrıntılı dizin, dördüncü cildi oluşturacak, bu cilde ise Kişi Adları dizelgesi de eklenecektir.

8. NUTUK/SÖYLEV adıyla, aslı ve sadeleştirilmiş bir arada yapılan bu ilk basım, bir denemedir. İleride bu basımı ele alarak, düzeltmeler ve eklerle yenileyenler, zamanla “mükemmel”e ulaşacaklardır. Bugünlük, doğrusu da, yanlış da bizindir.

Ankara, 3.7.1988

Sami N. Özerdim

VESİKALAR BELGELER

Vesika, 1.

Gayet mahrem tutulacaktır

Erzurum, 22/8/1919

TAMİM

Pek mevsuk elde edilen malûmata göre İstanbul Rum Patrikhanesinde *Mavri Mira* isminde bir heyet teşekkül etmiştir. Bunun reisi Patrik Vekili *Droteos*, azaları: Atinegora, İnoz Metropolitidi, Yunan Kaymakamı Giritli Katehakis, Katelopolos, Dipasimas, Ayınpa, Polimitis, Siyari ismindeki zevattır.

Heyet doğrudan doğruya *Venizelos*'tan talimat alıyor. Rumların ve Yunan Hükûmetinin muavenet-i nakdiyesiyle pek azîm bir sermayesi vardır.

Vazifesi, Osmanlı vilâyetleri dahilinde çeteler teşkil ve idare eylemek, mitingler ve propaganda yapmaktır. Yunan Salib-i Ahmeri de bu Mavri Mira heyetine merbuttur. Vazifesi sureta muhacirlere bakmak gibi insanî bir perde altında çete teşkilâtı yapmak, tertibat-ı ihtilâliye-i ihzar eylemektir. Bu suretle eczay-i tıbbiye ve levazım-ı sıhhiye namı altında silâh, cephaneye ve techizatı memalik-i Osmaniyyeye ithaldir. Hatta resmî muhacirin komisyonu da Mavri Mira heyetine tâbidir.

İstanbul Patrikhanesi ve Yunan Konsoloshanesi esliha ve cephaneye deposu halini almıştır ve hatta kiliseler ibadet yerinden ziyade askerî ambarlar gibi kullanılmaktadır.

Ermeni Patriği *Zaven* Efendi de Mavri Mira heyeti tarafından satın alınmıştır.

Rum mekteplerinin evvelce bizim yapıp da şimdi sırası iken maalesef terkettiğimiz izci teşkilâtları tamamen Mavri Mira heyeti tarafından idare olunmaktadır. İstanbul, Bursa, Bandırma, Kırkkilise¹, Tekirdağ ve mülhakatında izci teşkilâtı itmam olunmuştur. İzçiler yalnız çocuklar değildir. Yirmi yaşını mütecaviz gençler de dahildir. Anadolu'da Samsun ve Trabzon cephaneye tevzi mahallidir. Müsait bir halde bir yelkenli Yunan sefinesi istasyon halinde cephaneye ve eslihayı hamilen bu mahallerde bulundurulacaktır. Ermeni hazırlığı da tamamen Rum hazırlığı gibidir.

Mustafa Kemal

¹ Kırklareli'nin eski adı.

Belge 1.

Çok gizli tutulacaktır

Erzurum, 22.8.1919

GENELGE

Elde edilen pek güvenilir bilgilere göre, İstanbul Rum Patrikhanesinde Mavri Mira adında bir kurul oluşmuştur. Bunun başkanı Patrik Vekili Droteos, üyeleri: Atinegora, Enez Metropolitidi, Yunan Yarbayı Giritli Katehakis, Katelopolos, Dipasimas, Ayınpa, Polimitis, Siyari adındaki kişilerdir.

Kurul doğrudan doğruya Venizelos'tan yönerge alıyor. Rumların ve Yunan hükümetinin para yardımı ile pek büyük bir anamalı vardır.

Görevi, Osmanlı illerinde çeteler kurmak ve yönetmek, mitingler ve propagandalar yapmaktır. Yunan Kızılhaçı da bu Mavri Mira kuruluna bağlıdır. Görevi görünüşte göçmenlere bakmak gibi insancıl bir perde altında çete örgütleri kurmak, ayaklanma düzenleri hazırlamaktır. Böylece ilaçlar ile sağlık gereçleri adı altında silah, cephane ve donatıyı¹ Osmanlı ülkelerine sokmaktır. Dahası, resmi göçmenler yarkurulu da Mavri Mira kuruluna bağlıdır.

İstanbul Patrikhanesi ve Yunan Konsolosluğu silah ve cephane deposu halini almıştır; ve üstelik kiliseler tapınma yerinden çok askeri anbarlar gibi kullanılmaktadır.

Ermeni Patriği Zaven Efendi de Mavri Mira kurulunca satın alınmıştır.

Rum okullarının önceleri bizim yapıp da, tam şimdi sırası iken, ne yazık ki, bıraktığımız izci örgütleri tümüyle Mavri Mira kurulunca yönetilmektedir. İstanbul, Bursa, Bandırma, Kırkkilise², Tekirdağ ve çevresinde izci örgütleri tamamlanmıştır. İzciler yalnız çocuklar değildir. Yirmi yaşını aşkın gençler de girmiştir. Anadolu'da Samsun ve Trabzon, cephane dağıtım yerleridir. Uygun bir durumda bir yelkenli Yunan gemisi istasyon halinde cephane ve silahlarla yüklü olarak bu yerlerde bulundurulacaktır. Ermeni hazırlığı da tümüyle Rum hazırlığı gibidir.

Mustafa Kemal

¹ techizat.

² Kırklareli'nin eski adı.

NUTUK-SÖYLEV

IV. CİLT

GENEL DİZİN

GAZİ MUSTAFA KEMAL
(ATATÜRK)

NUTUK-SÖYLEV
IV. CİLT
GENEL DİZİN

Düzenleyen
Sami N. Özerdim

TÜRK TARİH KURUMU
ANKARA ♦ 2023

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
TÜRK TARİH KURUMU YAYINLARI XXIII. DİZİ - SAYI: 2^{es}

Sertifika No: 43191

NUTUK-SÖYLEV

IV. Cilt
Genel Dizin

Gazi Mustafa Kemal (Atatürk)

Düzenleyen

Sami N. Özerdim

6. Baskı: Ankara 2023. (2023 adet)

ISBN 978-975-16-0140-7 (tk.)

978-975-16-0552-8 (4. c.)

Türk Tarih Kurumu

Hacettepe Mahallesi Kızılay Caddesi No: 1 06230 Altındağ/ANKARA

Tel: +90 312 310 23 68 ♦ Fax: +90 312 310 16 98

ttk.gov.tr ♦ emagaza-ttk.ayk.gov.tr

Baskı

Neyir Matbaacılık

Matbaacılar Sit. 1341. Cd. No: 62 İvedik OSB - Yenimahalle/ANKARA

Tel: +90 312 395 53 00 ♦ info@neyir.com ♦ Sertifika No: 49891

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre bu eserin bütün yayın, tercüme ve iktibas hakları Türk Tarih Kurumuna aittir.

1. Baskı: 1993 ♦ 3. Baskı: 2006 ♦ 5. Baskı: 2019.

DİZİN ÜZERİNE

1. NUTUK'un ilk basımında (1927) ne başlıklar, ne de dizin vardır. 1934'te Latin yazısı ile ilk basımının, metni içeren ilk iki cildi sonlarında yedişer sayfalık kısa dizinlere yer verilmiştir. Türk Dil Kurumu'nun SÖYLEV basımının ikinci cildinde (6. basım), yer yer kavramları da içeren, bilgiler veren bir dizin bulunmaktadır. Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'nun kısaltılmış SÖYLEV'inin beşinci basımından (1980) bu yana, kitaba kişi adları dizini eklenmektedir. Önce 1984'te basılan, ilk iki cildini Prof.Dr. Zeynep Korkmaz'ın sadeleştirdiği NUTUK'un ikinci cildinde: kişi, yer, kuruluş vb. adlarını içeren üç dizin bulunmaktadır. Nur Ardakoç'un sadeleştirdiği NUTUK (Söylev)'de de (1986) kişi adları için bir dizin düzenlenmiştir. Seyfettin Turhan'la Güney Haştemoğlu'nun hazırladıkları Atatürk-NUTUK. Olaylar Ansiklopedisi'nde de bir "maddeler" dizini buluyoruz. Ahmet Köklügiller'in çocuklar için hazırladığı SÖYLEV (Nutuk)'un son basımında da kişi adları dizini yer almıştır.

Bunların dışında, iki kitaptan birinde, Baki Kurtuluş'un ilk basımını 1981'de ortaya koyduğu Tarihsel Olaylarla NUTUK'un sonunda, kişi ve kuruluş adları üzerinde ayrıntılı bilgiler verilmiş, ancak dizin yapılmamıştır. İkinci si ise baştan sona bir dizindir: Adnan Önelçin (1919-1989): NUTUK'un (Söylev'in) İçinden. Yazarın, ikinci basımını hazırlarken yaşamını yitirdiği bu kitapta, kişi adları, ayrıntılı bilgilerle sıralanmış; madde sonlarında, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü'nün basımının sayfa sayıları verilmiştir; kuruluş adları için de özdeş yöntem izlenmiştir. Başka bilgileri de içeren kitapta, eski sözcüklerin geniş bir sözlüğü de yer almıştır.

2. Bizim çalışmamıza gelince: Önce, NUTUK ve SÖYLEV bölümleri için iki ayrı dizin düzenlemeyi düşündüm. Ancak, maddelerde verilen kısa bilgilerin yinelenmesi ile kitabı büyötmeyi sakıncalı buldum. Kişi, yer, kuruluş, olay adlarını ötesinde kavram ve kimi sözcüklere de yer verdiğim için, okuyanı yormaktan çekindim. Bunun üzerine genel dizinde karar kıldım. Şöyle ki:

Madde başları ve kısa bilgilerden sonra, [N] harfi ile NUTUK'un, [S] harfi ile SÖYLEV'in sayfa sayıları sıralandı. Kavram ve sözcükler, bunlar her iki bölümde değişik ise (millet/ulus gibi), ayrı harflerde yer aldı. Ancak, genç kuşaklara bir yardım olması için; madde başlarında, ya da kimi zorunluklarla madde sonlarında, eski sözcüğün [S]'deki karşılığı, yeni sözcüğün [N]'taki karşılığı verildi. Tamlamalarla uzayan maddelerde, yine kitabı uzatmamak için, bu yöntem kullanılamadı.

Tamlamalarla genişleyen maddelerde, madde başından sonra sık sık (-) işareti kullanılması -yinelemelerle kitabı büyütmemek amacı ile- zorunluğu doğdu. Kimi zaman (-)işareti daha çok sıralandı. (On Üçüncü Kolordu Kumandanı, - - - Kumandanlığı gibi). Ancak, addurumları (isim halleri)nda, siyah harflere başvurularak bir ölçüde kolaylık sağlandı (vatan, -a, -da, -dan, -ımız, -ın gibi).

Maddelerin sonunda, kimi zaman kısa, kimi zaman ayrıntılı bkz.'lara başvuruldu (kaza (ilçe)'ların sonunda, bütün ilçe adlarına yapılan göndermeler gibi).

Bir güçlük de kişi adlarından kaynaklandı. Kimi adların sahiplerinin kimlikleri bilinemediğinden, saptanması olanaksızdı. Bu, maddelerde belirtilmeye çalışıldı. Soyadları bilinenlerin, soyadlarından, NUTUK/SÖYLEV'de verilmiş olan ilk adlarına gönderme yapıldı. Çünkü, NUTUK'ta nasıl geçmişse, madde başına buna göre alınması doğaldı.

Madde başlarından sonra verilen bilgiler, kitabın daha çok genç kuşaklar için hazırlanmasına bağlanmalıdır.

Subayların, bilindiği ölçüde, Kurtuluş Savaşı'na katıldıkları sıradaki aşamaları (rütbeleri) ile ulaştıkları son aşama belirtilmiştir. (Eski ve yeni general aşamalarının birbirinden ayrımları nedeniyle, eskilerine sadece "general" denilmiştir).

Daha çok ilçe, köy gibi birimlerin Kurtuluş Savaşı sırasındaki durumları verilmek istenmişse de, kimilerinde bugünkü durumları verilebilmiştir.

Yazım (imlâ) konusunda, okuyucu, çelişkilerle karşılaştığını düşünecektir. Bunları çelişki değil, NUTUK'un dilinin bir gereği olarak benimsemelidir. Genç kuşak okuyucuları için, bir kesimi kaldırılmış olan inceltme (¨) işaretinin kullanılması, şimdilik gerekmiştir.

NUTUK'ta (metinde) tamlamalar için kullanılan (-) işareti, SÖYLEV'de kaldırılmıştır; çünkü, SÖYLEV'de sadece Kuvayi Milliye, Kuvayi Seyyare gibi kuruluş adları bırakılmış; Osmanlıca tamlamalar Türkçeye çevrilmişti. NUTUK'ta ise (Dizin'de) sadece Heyeti Temsiliye ile Kuvayi Milliye tamlamalarında (-) işareti konulmasına gerek görülmemiştir.

3. Dizin'e girecek ad ve kavramların altı çizildikten sonra, bu maddelerin fişlere geçirilmesi için çalışanları burada belirtmeliyim: NUTUK'un ikinci cildinin yarısına değin Perran (Eralp) Özben (1926-1986); ölümünden sonra ikinci cildin sonuna değin Sevim Özertan. SÖYLEV'in üç cildini de Rebab Taşkıran. Kurum'un eski üyelerinden İsmail Arar ile Emekli Kurmay Albay Emin Arat'ı, verdikleri bilgiler, Adnan Önelçin'i ise yukarıda adını verdiğim kitabından yararlandığım için teşekkürle anarım. Serap Erkut, Ali Eker, Ahmet Çavuşoğlu'nun teknik yardımlarına teşekkür ederim.

4. Uzun, yorucu bir çalışmanın ürünü olan bu Dizin bir başlangıçtır. Yetkin olması şöyle dursun, eksikleri, fazlaları, sayfa sayılarında yanlışları bulunması olasıdır. İleride bu alanda çalışacaklar için bir yol gösterici olabilirse ne iyi! Tam değilse bile, bu dizin, NUTUK'un kavramlarını saptaması açısından yararlı olsa gerektir.

Ankara, Ağustos 1990, Sami. N. Özerdim